

CUKRARNA

Sporočilo za javnost

Ljubljana, 30. 1. 2025

Aleksandra Vajd in Anetta Mona Chiša: *Fosilno sonce*

Kustosinja: Tjaša Pogačar

6. 2.—6. 4. 2025

V Cukrarni bomo v četrtek, 6. februarja 2025, ob 19.00 odprli razstavo Aleksandre Vajd in Anette Mona Chiša z naslovom *Fosilno sonce*.

Sodelovanje Aleksandre Vajd in Anette Mone Chiša podčrtuje zanimanje za materialno in simbolno alkimijo fotografije. Njune prostorske instalacije, v katere vpleteta posebnosti galerijske arhitekture, sledijo razumevanju fotografije kot medija, vpetega v širše ekološke in tehnološke procese.

Razstava *Fosilno sonce* v Cukrarni fotografijo prikaže kot proces razpet med globino Zemlje in svetlobo Sonca, naše najbližje zvezde. S prepletom kablovja, z bitumnom premazanimi ekrani in video posnetki raziskuje materialno poreklo in ekološko dediščino tehnologij, ki omogočajo fotografijo v njenih analognih in digitalnih oblikah ter odpira premislek o prepletenosti človeškega in nečloveškega sveta.

Razstava je nastala s podporo ZOO Čudežne zverinice Bled.

SPREMNO BESEDILO RAZSTAVE

Sodelovanje Aleksandre Vajd in Anette Mone Chiša podčrtuje zanimanje za materialno in simbolno alkimijo fotografije. Njune prostorske instalacije, v katere vpleteta posebnosti galerijske arhitekture, sledijo razumevanju fotografije kot medija, vpetega v širše ekološke in tehnološke procese.

Medijske tehnologije in kultura so ključno povezane z geologijo in ekologijo Zemlje, od surovin in energetskih virov, potrebnih za nastanek in delovanje naših naprav, do okoljskih posledic njihove proizvodnje in uporabe. Pozornost do materialnosti tehnologij, ki seže onkraj razumevanja medijev kot zgolj kulturnih artefaktov, omogoči, da tudi na fotografsko prakso pogledamo v razširjenem, planetarnem kontekstu. *Fosilno sonce* fotografijo razpre kot »več kot človeški« proces, vpet v materialne transformacije, ki segajo daleč v preteklost in prihodnost, onkraj naše prisotnosti na planetu.

Rdeča nit razstavne instalacije so prepleti kablovja, kakršne najdemo v mrežah globalne komunikacije in energetske distribucije. Vijejo se skozi strop, lezejo iz tal, vse do video podob na ekranih, ki jih napajajo. Tvorijo tri večja vozlišča, ki se prek različnih materialnih, formalnih in simbolnih asociacij ukvarjajo z vlogo sonca v procesih, ki zaznamujejo fotografijo v njenih analognih in digitalnih manifestacijah.

Eno od teh vozlišč predstavlja kompozicija ekranov, ki oddaja umetno »naravno belo« svetlobo in nizko, pulzirajoče brnenje – zvočno reprezentacijo solarne aktivnosti. Ekranu so delno premazani s črno katranu podobno snovjo, mešanico bitumna, vazelina in sivkinega olja, kakršna je bila uporabljena v heliografiji (iz grščine *helios* kot sonce, in *graphê* kot pisanje ali risanje), tehniki z začetka 19. stoletja, ki je izkoristila svetlobno občutljivost bitumna in fiksirala podobo iz camere obscurae ter tako porodila prvo znano fotografijo.

Sončna svetloba ima moč, da povzroči kemične spremembe na površini in pusti trajno sled, zato so fotografije včasih občudovali kot »sončne risbe«, ustvarjene z »roko narave«, ki ji je bil človek samo pomočnik. V tem smislu lahko fotografijo razumemo kot nadaljevanje starodavnih procesov vtiskovanja prek interakcij svetlobe s snovmi – beljenje tkanin in rjavenje kože na soncu, ter tudi fosilizacije.

Z bitumnom premazani ekranu sestavijo črn krog – črno luknjo, vrtino, morda zenico ali pa črno sonce, ki se počasi strjuje. Bitumen spomni na druge snovi, s katerimi si deli fosilni izvor: na goriva in njihove derivate, ki tvorijo naprave sodobnih tehnologij in so še vedno poglavitni vir energije. Kot starodavna sončna svetloba, pokopana v ostankih prazgodovinskih organizmov, fosilne snovi utelešajo temno dediščino sonca, ki vse od industrijske revolucije dalje prežema vse pore naših življenj.

Skozi luknje stropnih panelov kabli tkejo drugačno »sončno risbo«. Njen motiv je osnovan na sinoptični karti Sonca, ki prikazuje tudi sončne pege, nastane pa prek digitalnih posnetkov, ki jih zajemajo observatoriji na Zemlji. Izum fotografije je revolucioniral astronomsko opazovanje: pred tem je bilo odvisno od nezanesljivih ročnih skic in spomina. Zdaj je bilo mogoče natančno dokumentirati in dolgoročno spremljati ter napovedovati tudi aktivnost

Sonca – solarne nevihte in izbruhe, ki lahko negativno vplivajo na tehnološko infrastrukturo, ključno za družbene in ekonomske procese.

Za arhitekturo galerije Cukrarna značilni perforirani spomnijo na naluknjane kartice prvih avtomatiziranih statev, ki so navdihnile začetke računalniškega programiranja, in podčrtajo povezavo med digitalnimi tehnologijami in tkanjem. Tkanje, tradicionalno žensko opravilo, je skozi dolgo zgodovino človeštva služilo kot pripovedni in spominski medij, v katerega so se vpletali dogodki, kulturni simboli, miti in tudi uroki. *Fosilno sonce* črpa iz te tradicije in spletanje niti nadaljuje kot prakso fabulacije za postčloveški čas.

Kabli se v videih prepletejo s telesi kač, na obliko katerih asociirajo. Če se težko izognemo številnim pomenom, ki jih kače nosijo v naši kulturi, njihova prisotnost na tej razstavi lahko prikliče dvojno naravo tehnologije kot *pharmakona*, ki je hkrati zdravilo in strup, odvisno od njegove uporabe. Morda so znak cikličnosti in transformacije. Onkraj pomenov, v katere bi jih radi vpeli, njihova sonceljubna telesa skozi tehnološko podrast in zanke naših antropocentričnih vzorcev spletajo drugačno pripoved, ki priča o globoki prepletenosti tehnologije z naravo ter povezanosti človeškega in nečloveškega sveta. Nezaključeno zgodbo z negotovo, a odprto prihodnostjo. Kakšno vlogo bomo igrali v njej?

Kustosinja: **Tjaša Pogačar**

PODPIS FOTOGRAFIJE

Podpis fotografije: © Aleksandra Vajd & Anetta Mona Chişa